

В. Манзуренко, редактор  
журнала "Однострій", Львов, Україна

### УКРАИНСКИЕ СЕЧЕВЫЕ СТРЕЛКИ В НОЯБРЬСКИХ БОЯХ ЗА ЛЬВОВ

*Статья посвящена участию украинского добровольческого воинского формирования австро-венгерской армии – Украинских Сечевых стрелков – в украинско-польской войне, начавшейся в ноябре 1918 г. во Львове. Сравниваются военные силы украинской и польской сторон, боровшихся за город в это время. Автор подчеркивает историческое значение и роль УСС в истории борьбы украинского народа за независимость.*

*Ключевые слова:* Украинские Сечевые стрелки, ноябрьские бои, украинско-польская война, Галиция, Львов.

V. Manzurenko, Editor  
"Odnostriy" magazine, Lviv, Ukraine

### UKRAINIAN SICH RIFLEMEN IN LVIV NOVEMBER FIGHTING

*The article deals with the participation of Ukrainian volunteer military formation of Austro-Hungarian army – Ukrainian Sich Riflemen – in Polish-Ukrainian war that occurred in November, 1918 in Lviv. The author compares the military forces which both Ukrainian and Polish sides possessed in the city by that time. The author emphasizes the role of Ukrainian Sich Riflemen for Ukrainian independence.*

*Key words:* Ukrainian Sich Riflemen, November fighting, Polish-Ukrainian War, Galicia, Lviv.

УДК 94 (477) +32.019

О. Мосієнко, асп.  
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир

### ПРОПАГАНДА В УМОВАХ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (АНАЛІЗ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ ВОЛИНИ)

*Стаття досліджує методи психологічного впливу на читачів періодичних видань часів Першої світової війни. Волинські часописи стали об'єктом дослідження через прифронтовий статус регіону. Головну увагу приділено технологіям формування образу ворога. Причини війни, доцільність участі у ній, ставлення щодо союзників та ворогів, фронтові новини – все це знайшло відображення у періодичних виданнях. Аналіз цієї інформації дозволяє класифікувати техніки пропаганди початку XX ст.*

*Ключові слова:* Перша світова війна, пропаганда, періодичні видання Волині.

Сучасні політичні реалії переконують у тому, що пропаганда є дієвим механізмом не лише холодної "інформаційної" війни, а й її "гарячого" аналогу. Ефективність поєднання можливостей ЗМІ та пропаганди вперше була апробована та доведена представниками ворогуючих сторін в умовах Першої світової війни. Друковані засоби масової інформації, публіцистична література 1914–1917 рр. є важливим історичним джерелом, знайомство та вивчення якого дозволять по-новому прочитати сторінки історії сторічної давнини. Аналіз публікацій регіональних видань Волині дасть можливість дослідити особливості механізмів інформаційного протистояння, які використовувались російськими журналістами та політиками в роки Першої світової війни в одній із прифронтових губерній.

Вивчення проблематики інформаційно-психологічного впливу в умовах Першої світової війни розпочалося в двадцятих роках минулого століття. Для з'ясування пропагандистських прийомів, що застосовувалися в періодиці, було поставлено завдання проаналізувати публікації, що стосувалися технологій інформаційно-психологічного впливу, виділити загальні тенденції.

У вітчизняній історіографії більшість робіт, присвячених вивченню цього аспекту політики Росії та Австро-Угорщини, опосередковано торкаються питань, пов'язаних з темою даної розвідки. Проте ситуація змінюється, і з'являються роботи, присвячені боротьбі в інформаційному просторі Першої світової війни. Одним з перших вітчизняних спеціалістів з комунікативних технологій став Г. Почепцов, дослідник інформаційних і психологічних війн [18]. Особливої уваги заслуговують розвідки М. Голика, С. Сегеди, О. Кирієнка, що присвячені агітаційно-пропагандистському впливу преси як в Австро-Угорщині, так і в Росії [7, 12, 21]. Водночас західна історична наука почала активно вивчати подібні питання відразу після завершення "Великої війни". Традиційно експертом у галузі пропаганди вважається Гарольд

Лассуел, який у 1927 р. узагальнив зміст та наслідки пропаганди в умовах Першої світової війни. Зосередившись на аналізі інформаційної боротьби між західними союзниками та Четверним союзом, він побіжно торкнувся і Східного фронту [15]. В працях західних дослідників міститься теорія і практика пропагандистської роботи під час збройних конфліктів, зокрема і періоду Першої світової війни, коли пропаганда була вперше використана систематично як зброя [14].

Регіональна преса, яка видавалась в умовах війни, являє собою цікавий об'єкт дослідження. Автором обрано дві щоденні газети: волинські періодичні видання "Наша Волинь" та "Жизнь Волини". Незважаючи на певну заангажованість, вони містять інформацію, котра дозволяє ознайомитись зі змінами у суспільно-політичних настроях у прифронтовій губернії протягом війни. Окремими розділами в газетах були рубрики "Місцеве життя", "Хроніка війни", "Обов'язкові постанови". Публікації в цих рубриках присвячувались фронтовим та місцевим новинам. З початком Першої світової війни журналісти волинської преси долучились як до прямої, так і прихованої інформаційної війни. У коментарях, аналітичних та інших матеріалах формували образи союзників та ворогів, переконували населення у тимчасовості поразок та неминучості перемоги, спонукали читачів до благодійної допомоги російській армії тощо.

Прискорені темпи індустріалізації кінця XIX – початку XX ст. позначилися і на розвитку комунікацій. В арифметичній прогресії збільшувалась кількість періодичних видань, а за відсутності альтернативних джерел преса перетворювалася на монополіста, який став якісно новим засобом розповсюдження інформації та ідей. На початку XX ст. пропагандист у своїй діяльності міг розраховувати лише на друковані видання, частково на візуальні засоби: плакати, листівки, прокламації. При цьому необхідно пам'ятати, що переважну більшість населення Російської імперії складали неписьменні або

малограмотні селяни. Головними "споживачами" друкованої пропаганди, як можна припустити, насамперед були представники дворянства, різночинної інтелігенції, грамотні міщани. В бесіді з російськими та іноземними представниками преси російський генерал-губернатор Галиції (1914-1915 рр.) граф Г. О. Бобринський наголошував на важливості діяльності журналістів для полегшення роботи тимчасової адміністрації у Львівській та Тернопільській губерніях [13, с. 3].

Особливе значення преса мала в прифронтових губерніях, до яких належала і Волинська. Як територія Київського військового округу, з 18 липня 1914 р. губернія була переведена на військовий стан. Командуючий військами округу генерал-ад'ютант Н. І. Іванов видав обов'язкову постанову для друкованих органів, згідно з якою заборонялося розміщення в місцевих періодичних виданнях неправдивих і перебільшених звісток і чуток щодо політичного і військового становища [11, с. 3]. Таким чином, спостерігаємо ситуацію, коли державні органи через агентства і центральні органи комунікацій взяли під контроль інформацію, що друкувалась в ЗМІ.

У Першій світовій війні сторони конфлікту перекладали провину за розв'язання війни на ворога. Відповідно, одним із головних завдань російської пропаганди було формування думки про оборонну позицію імперії та її участь в подоланні, спільно із союзниками, австро-німецької агресії.

Громадськості необхідно було прищепити думку, що саме ворог готувався до війни, він її розпочав і порушив існуючий мир. Для цього слід знайти докази, що супротивник лише шукав привід для конфлікту: "Австро-Угорщина з весни готувалася до війни. Французькі та англійські газети заявляють, що австрійські резервісти в Африці і Америці були викликані на службу за місяць до вбивства ерцгерцога Франца-Фердинанда. Таким чином, війна з Сербією готувалася раніше, і ні в якому разі не є результатом вбивства ерцгерцога" [1, с. 1].

Американський соціолог Лассуел стверджував, що виправдання війни набагато ефективніше базувати на етичних, а не релігійних мотивах [15, с. 92]. Але в Російській імперії надзвичайно велике значення в житті суспільства займала релігія. Природно, що релігійний аспект використовувався в діяльності російських пропагандистів значно активніше, в порівнянні з іншими країнами-учасницями світового конфлікту. Переважна більшість населення Російської імперії сповідувала православ'я, навіть ціль, яка мала виправдати участь у війні та підтвердити її шляхетні завдання – допомога "братній" Сербії – мала релігійний відтінок. Православні серби сприймалися як брати, котрим загрожує католицьке нашествя в особі Австро-Угорської монархії. В тогочасній пресі зустрічаємо підтвердження цієї тези: "Споконвічні вороги слов'янства і православ'я – німці, вирішили завдати смертельного удару маленькій, слабосильній Сербії, і Росія простягнула їй руку братської допомоги" [8, с. 3]. Відповідно широко тиражувалися факти обстрілу православних церков, знущань над священиками [5, с. 2].

Щоб підкреслити небезпеку, яку несуть війська супротивника, їх зображали як покидьків, кримінальних злочинців і т. ін. [17, с. 2]. Задовго до Другої світової війни, до появи штрафних підрозділів, стійкість і завзяття ворожих військ пов'язували з примусом, алкоголем, кулеметами позаду шеренг і т.д. [4, с. 1].

Ворог, або "чужий", завжди підступний і жорстокий. Підтримка образу вимагала поширення інформації про факти сексуального насильства над жінками, знущання над священиками, розстрілів полонених [9, с. 2]. Міжнародні організації вже в умовах цієї війни намагались визначити статуси біженців, військовополонених, пере-

селенців. Факти порушень конвенцій, які регламентували ці сфери війни, ставали зручним приводом для звинувачення ворога у недотриманні встановлених домовленостей або правил. Так, в газетних публікаціях неодноразово наголошувалось на порушеннях Женевської конвенції, використанні розривних куль, обстрілах лазаретів, знущаннях над місцевим населенням зі сторони ворога [9, с. 2].

Пропаганда в умовах війни має виховувати та закріплювати почуття ненависті до ворога. Як не парадоксально, але це почуття має об'єднувати громадян у боротьбі з ворогом. Адже саме народ дає рекрутів для армії, робітників для промисловості. Тил постачає фронту не лише зброю, обмундирування, продовольство. Тил постачає і настрій бійцям. Невдоволення з тилу швидко передається в окопи, і навпаки: невдачі на фронті викликають зневіру в перемозі серед цивільного населення. Згуртованість цивільного населення, як справедливо підкреслює Лассуел, неможливо досягти військовою дисципліною і муштрою. Це здобувається постійним повторенням певних ідей [15, с. 29]. Цьому процесу і служить пропаганда. В засобах масової інформації поряд з репортажами з фронту публікувалися звіти про еднання всього населення держави, допомогу пораненим і хворим воїнам, збори подарунків для діючої армії [10, с. 3].

Публіцисти в статтях намагались продемонструвати нібито небажання населення кайзерівської Німеччини та Австро-Угорщини знати правду про війну, обдурювання правлячими колами держав Четверного союзу своїх підданих: "Уряди Німеччини і Австрії самі викликали війну... Факт цього грандіозного обману добре відомий нам, тобто громадянам країн анти-німецького союзу. Але народні маси Німеччини і її союзниць перебувають в невіданні і досі" [2, с. 1].

При зображенні ворога, його втрат, ставлення населення до війни широко використовувалися неперевірені факти, перебільшення чи брехня. Подібні методи традиційно використовують супротивники. В таких умовах необхідною стає інформація, спрямована на протидію ворожій пропаганді, захисту від її впливів. Один із авторів періоду війни цілком слушно порівнював ефект від впливу подібної інформації з дією отруйних газів, використання яких стало ще однією "новинкою" війни [24, с. 1].

Штаб Верховного головнокомандуючого Російської Імператорської армії змушений був офіційно заявити про новий вид зброї, який австрійці почали використовувати на фронті: листівки та прокламації, в яких від імені "Священної Особи Государя Імператора та нібито за його підписом" російські війська та населення закликали до припинення війни та миру. Оскільки Російська імперія значно відставала в методах ведення пропагандистської війни від Австро-Угорщини та Німеччини, такий спосіб обробки населення у періодичних виданнях оголошувався аморальним, неприйнятним та недостойним: "Наш ворог, не розраховуючи більше на силу своєї зброї, задумав огидну фальсифікацію, здійснивши цим злочин". Особи, які розповсюджували такі матеріали, підлягали військово-польовому суду як державні злочинці [16, с. 3].

Російська імперія була поліетнічною державою. Пошук шляхів консолідації центра та національних окраїн був надзвичайно важливим напередодні та в роки Першої світової війни. Приєднання земель так званого Південно-Західного краю, до якого належала Волинська губернія, відбулося у кінці XVIII століття, тож інкорпорація їх в Російську імперію не завершилася повністю. Тут зберігався сильний польський вплив у політичному житті і греко-католицький та католицький – у релігійному. Концепція єдності різних народів в єдиній імперії потребувала залучення всіх народів Росії для боротьби з

зовнішнім ворогом. Тому варто відзначити повідомлення в періодиці про осквернення православних і католицьких храмів [9, с. 2].

Проти ворожої пропаганди також необхідно було боротися, і прийшло усвідомлення, що "боротьба з цим [засиллям пропаганди] не може обмежуватися бойовими зіткненнями на полях битв". До австрійської пропаганди відносили і т.зв. "українство", начебто вигадане австро-угорською владою [3, с. 1]. Появу національних рухів не можна було більше ігнорувати, і тому читачам пропонувалися статті з викриттям "мазепинців" як прибічників поразки російської армії, агентів Троїстого союзу. Панівна ідеологія не визнавала існування окремого українського народу, і відповідно, не могла йти мова про самостійну Україну. Наявність національно-визвольного руху трактувалась як приклад "слов'янського відступництва" [22, с. 1].

Поразка у Галицькій битві (серпень – вересень 1914 р.) змусила австро-угорські війська залишити майже всю східну Галичину. Одну з причин невдачі військового командування дуалістичної монархії вбачало в діяльності москвофілів. Розпочався терор проти галичан, яких підозрювали в симпатіях до Російської імперії. Тисячі людей були кинуті до концентраційних таборів. Найбільший з них знаходився в Талергофі, який розташовувався на території Австрії. Подібні факти також широко використовувалися російською пропагандою [19, с. 1].

В умовах військових поразок російської армії 1914-15 рр. посилюється шпигуноманія. Програні битви пояснювалися зрадою, а особи з неросійськими прізвищами підозрювалися у шпигунстві. Для Волинської губернії традиційним явищем були чисельні єврейська, польська, німецька громади. Якщо чехи сприймалися як брати – слов'яни, то проти єврейського та німецького впливу (особливо економічного) розгорнулася кампанія в періодиці: "Дві виразки роз'їдають російське життя, витягуючи з неї всі соки. Одна виразка німці, інша євреї. В кращих умовах знаходилися німці. Відбувалося мирне завоювання німцями Росії" [20, с. 1].

Євреїв та німецьких колоністів звинувачували в шпигунстві на користь супротивника. Пропаганда оперувала не лише фактами, а й чутками: "Ходять чутки, що в Станіславові австрійці за доносом місцевих євреїв повісили і розстріляли декілька десятків городян, включаючи видатних польських громадських діячів" [6, с. 2].

Воля до перемоги знаходиться в тісному зв'язку з шансом перемогти. Для цього потрібна віра в кінцевий успіх [15, с. 164]. Поразки на фронтах породжують невдоволення, виникають конфлікти всередині суспільства. Тому природно, що воююча країна повинна зупинити панічні чутки, викривлену інформацію про ситуацію на фронті та в тилу. Обов'язковими постановами заборонялися осуд дій російських військ, вихваляння дій ворожих армій і державного укладу у державах Троїстого союзу [23, с. 1].

Головними стратегічними цілями пропаганди (за Лассуелем) є формування ненависті до ворога, підкреслення дружнього ставлення до союзників, деморалізація ворога. Періодика скерована на виконання перших двох завдань, тобто здійснення інформаційно-психологічного впливу на населення власної держави.

Підсумовуючи вищесказане, можна виділити такі пропагандистські прийоми, які використовувалися в періодичних виданнях Волинської губернії:

1) Австро-Угорщину та Німеччину зображали головними винуватцями війни;

2) Ціль війни: допомога союзникам (передусім Сербії), справедливий мир;

3) Акцентуація злочинності ворогів: порушення ними конвенцій, злочини проти мирного населення, використання заборонених видів зброї тощо;

4) Підтримка серед населення впевненості у перемозі.

Навіть незважаючи на відсутність спеціально організованих офіційних установ (за аналогією з Великобританією, Францією чи США), які б регулювали роботу з пропаганди, засоби масової інформації Російської імперії – як центральні, так і місцеві, здійснювали свій внесок у формування переконання серед населення імперії щодо справедливості війни та безпринципності і підступності ворога. Тобто ЗМІ (як центральні так, і периферійні) здійснювали основні функції пропаганди.

Перспективним є дослідження лінгвістичної та суто технологічних компонентів пропаганди. Ці елементи в наш час набули небаченого використання, а в умовах Першої світової подібні методики та технології часто апробувалися уперше.

#### Список використаних джерел

1. Белов В. Австрия с весны готовилась к войне / В.Белов // Наша Волянь. – 1914. – №194. – С. 1.
2. Беспристрастный голос немца о войне // Жизнь Воляни. – 1915. – №339. – С. 1.
3. Бобров Д. Кровавый разврат / Д. Бобров // Жизнь Воляни. – 1915. – №47. – С. 1.
4. Вакуловский А. Не на войне только опасность / А. Вакуловский // Жизнь Воляни. – 1915. – №9. – С. 1.
5. Вести с нашего фронта. Бросание бомб в церкви / Жизнь Воляни. – 1915. – №297. – С. 2.
6. Война. Пленные из-под Станиславова // Жизнь Воляни. – 1915. – № 47. – С. 1.
7. Голик М.М. Пропагандистська робота української преси Галичини періоду Першої світової війни / М.М. Голик // Перша світова війна у військово-історичному вимірі (до 100-річчя події): Збірка матеріалів Міжнародного наукового форуму 26–28 червня 2014 р. – Львів: АСВ, 2014. – С. 44-46.
8. Житомир 22 марта. Местная хроника // Жизнь Воляни. – 1915. – № 80. – С. 3.
9. Зверства немцев // Жизнь Воляни. – 1915. – №2. – С. 2.
10. Земские служащие – воинам // Жизнь Воляни. – 1915. – №16. – С. 3.
11. Иванов Н. И. Обязательное постановление / Н.И.Иванов // Наша Волянь. – 1914. – №195. – С. 3.
12. Кирієнко О.Ю. На варті інформаційного простору: до історії військової цензури російського самодержавства у роки Першої світової війни / О.Ю.Кирієнко // Перша світова війна у військово-історичному вимірі (до 100-річчя події): Збірка матеріалів Міжнародного наукового форуму 26–28 червня 2014 р. – Львів: АСВ, 2014. – С. 171-173.
13. Корреспонденты у галицийского генерал-губернатора / Наша Волянь. – 1914. – №263. – С. 1.
14. Лайнбарджер П. Психологическая война / Поль Лайнбарджер – М.: Воениздат, 1962. – 352 с.
15. Лассуэл Г. Техника пропаганды в мировой войне / Г. Лассуэл – М.: Изд. ГИЗ, 1929. – 200 с.
16. От Штаба Верховного Главнокомандующего // Жизнь Воляни. – 1915. – №9. – С. 3.
17. Последние усилия // Жизнь Воляни. – 1915. – №2. – С. 1.
18. Почепцов Г.Г. Информационные войны. Основы военно-коммуникативных исследований / Г.Г. Почепцов – М.: Рефл-бук, 2000. – 213 с.
19. Преследование галичан в Австрии // Жизнь Воляни. – 1915. – №7. – С. 1.
20. Прометеев А. Две язвы // Жизнь Воляни. – 1915. – №23. – С. 1.
21. Сегеда С.П. Інформаційна протидія російській пропаганді в армії Австро-Угорщини / С.П.Сегеда // Перша світова війна у військово-історичному вимірі (до 100-річчя події): Збірка матеріалів Міжнародного наукового форуму 26–28 червня 2014 р. – Львів: АСВ, 2014. – С. 163-165.
22. Скрынченко Д. Рабы / Д. Скрынченко // Жизнь Воляни. – 1915. – № 16. – С. 1.
23. Троцкий В.И. Обязательное постановление / В.И.Троцкий // Жизнь Воляни. – 1915. – № 84. – С. 1.
24. Хаенский Д. Борьба с удушливыми газами / Д. Хаенский // Жизнь Воляни. – 1915. – № 299. – С. 1.

Надійшла до редколегії 17.07.14

А. Мосиенко, асп.

Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, Житомир, Украина

### ПРОПАГАНДА В УСЛОВИЯХ ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ (АНАЛИЗ ПЕРИОДИЧЕСКИХ ИЗДАНИЙ ВОЛЫНИ)

*Статья исследует методы психологического влияния на читателей периодических изданий времён Первой мировой войны. Волынская пресса стала объектом исследования из-за прифронтового статуса региона. Главное внимание уделяется технологиям формирования образа врага. Причины войны, целесообразность участия в ней, отношение к союзникам и врагам, фронтовые новости – все это нашло отражение в периодических изданиях. Анализ этой информации позволяет классифицировать техники пропаганды начала XX в.*

*Ключевые слова:* Первая мировая война, пропаганда, периодические издания Волыни.

A. Mosienko, Postgraduate Student

Ivan Franko State university of Zhitomir, Zhitomir, Ukraine

### PROPAGANDA IN THE FIRST WORLD WAR (ANALYSIS OF VOLYN'S PERIODICALS)

*The article studies methods of psychological impact on the readers' minds of periodicals during the First World War. Volyn's periodicals became the object of investigation because of particular, front-line status of the province. Main attention is focused on the formation technology of the enemy's image. Reasoning of war, participation expediency, the attitude towards allies and protagonists, frontline news – all these things found its reflection in newspapers' columns. Analysis of this information succors the classification of propaganda techniques in the early 20th century.*

*Key words:* The First World War, propaganda, Volyn's press.

УДК 94:355.422 "1918"

А. Папакін, канд. іст. наук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

### ОСТАННІЙ ПОЛЬСЬКИЙ БІЙ НА СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТЕАТРІ ВОЄННИХ ДІЙ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ – КАНІВ, 11 ТРАВНЯ 1918 р.

*Стаття присвячена фінальній стадії формування в Україні 2-го Польського корпусу та його роззброєнню неподалік Канева. Аналізуються події, що призвели до збройної сутички поляків з німецькою армією, та наслідках бою під Каневом для вирішення польської справи під час Першої світової війни.*

*Ключові слова:* 2-й Польський корпус, Українська Народна Республіка, німецька армія, Перша світова війна.

З самого початку Першої світової війни через активізацію національних питань і використання національного фактору сторонами конфлікту в своїх воєнних цілях у збройних силах воюючих сторін виникають різноманітні національні військові формування. В армії Російської імперії, де напередодні світового конфлікту вирішили відмовитися від організації особливих національних частин, із самого 1914 р. розпочалося створення польських національних підрозділів для боротьби за визволення Польщі з-під влади Німеччини та Австро-Угорщини. У 1917 р., напередодні Лютневої революції, вони були передислоковані до Київського військового округу для формування Польської стрілецької дивізії. Після участі частин дивізії у боях в Галичині їх було переведено до заплілля Західного фронту, де у серпні 1917 р. виник 1-й Польський корпус. На Румунському та Південно-Західному фронтах, що пролягали територією України та Бессарабії, з листопада 1917 р. тривало формування 2-го та 3-го Польських корпусів.

Підписання Українською Народною Республікою (УНР) Брестського мирного договору з Центральними державами (9 лютого 1918 р.) поставило польські військові формування в Україні, створені саме для боротьби з ними, у складне становище. З одного боку, очевидно була необхідність відступу з території, на яку за умовами брестських домовленостей вступали збройні сили Німеччини та Австро-Угорщини, з іншого ж боку 2-й та 3-й Польські корпуси перебували на початкових стадіях формування і були неготові до складних переміщень. Крім того, в ніч на 16 лютого 1918 р., протестуючи проти умов Брестського миру (передачі УНР Холмщини та Підляшся), залишили свої позиції та пішли на з'єднання з польськими корпусами в Україні 1,5 тис. солдатів Польського допоміжного корпусу австро-угорської армії – колишніх легіонерів ІІ (Карпатської) бригади Польських легіонів. Рухаючись від с. Раранча на Буковині, вони дійшли 5 березня 1918 р. до Ямполья і

Сорок, де об'єдналися з 2-м Польським корпусом в якості Окремої Карпатської бригади. 10 березня відбулась організаційна зміна корпусу: до існуючих у його складі 4-ї стрілецької дивізії (13, 14, 15 та 16-й стрілецькі полки), 4-ї артилерійської бригади, 2-го інженерного полку, 2-го важкого артилерійського дивізіону, 5-го і 6-го уланських полків [7, б. р.; 24, с. 326, 330] було додано новотворену 5-у стрілецьку дивізію (на чолі з колишнім бригадиром – полковником Юзефом Галлером); відтак корпус налічував 6,5 тис. осіб. Оскільки в разі потрапляння легіонерів у зону австро-угорської присутності на них чекав трибунал за зраду, вони не могли залишатися на зайнятій австрійцями території. Проте виявилось, що командир 2-го Польського корпусу генерал Сильвестр Станкевич не має наміру залишати Сорок. Тому, коли австро-угорське командування надіслало вимогу до частин корпусу перейти до району Вінниці і залишатися там, у корпусі відбувається переворот – 28 березня новостворена "Головна військова рада 2-го корпусу Польських військ" оголошує командиром полк. Ю. Галлера, який наказує частинам корпусу розпочати марш на схід.

Східний напрямок був вибраний для відступу з кількох причин, однак основною була можливість з'єднання з 1-м Польським корпусом, який розміщувався у районі Бобруйська у Білорусі і налічував 16,5 тис. осіб [20, с. 289]. На переговорах у Києві, які польське командування провело з українською владою за участі німецького командування, що завершилися підписанням 4 квітня 1918 р. "Умов перебування польських військ на території України" [4, арк. 24–25 зв.; 6, арк. 113–115; 11, б. р.; 14, с. 4–7, 24–26; 16, с. 94–97; 17, с. 193–197], було погоджено район розміщення частин 2-го та 3-го Польських корпусів: Речиця–Гомель–Новозибків–Городня. Через те, що угода передбачала забезпечення поляків всім необхідним продовольством і фуражем коштом уряду, 4 квітня було видано наказ до Армії УНР, в якому пояснювалося, що польські військові не мають